

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1508/2014
02.04.2015. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Гордане Ајншпилер-Поповић и Бранка Станића, чланова већа, у парници по тужби тужилаца Енеса Боголовића и Мушана Цеба, обојица из Сарајева, које заступа заједнички пуномоћник Тања Дробњак, адвокат из Београда, против тужене Републике Србије, МУП РС и Министарство одбране РС из Београда, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж бр. 7271/12 од 13.06.2014.године, у седници већа одржаној дана 02.04.2015. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 7271/12 од 13.06.2014.године у ставовима другом и трећем изреке и предмет враћа истоме суду на поновни поступак и одлучивање.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П бр. 5238/2012 од 01.06.2012.године, одбијен је као неоснован тужбени захтев за обавезивање тужене да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете, обојици исплати по 200.000,00 динара на име претрпљених физичких болова по 300.000,00 динара на име претрпљеног страха по 300.000,00 динара на име душевних болова због повреде права личности и по 500.000,00 динара на име претрпљених душевних болова због умањења општеживотне активности, све са законском затезном каматом почев од 17.11.2010.године па до исплате. Обавезани су тужиоци да туженој на име трошкова парничног поступка исплате износ од 272.250,00 динара.

Апелациони суд у Београду је побијаном пресудом Гж бр. 7271/12 од 13.06.2014.године у ставу првом изреке одбио као неосноване жалбе тужилаца и потврдио првостепену пресуду у делу става првог изреке којим је одбијен тужбени захтев за обавезивање тужене да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете обојици исплати по 200.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, по 300.000,00 динара на име претрпљеног страха, по 300.000,00 динара на име претрпљених душевних болова због повреде права личности и по 200.000,00 динара на име претрпљених душевних болова због умањења опште животне активности, све са каматом од 17.11.2010.године па до исплате. Ставом другим изреке преиначена је првостепена пресуда у преосталом делу става првог

изреке, тако што је обавезана тужена да тужиоцима исплати по 300.000,00 динара на име претрпљених душевних болова због умањења опште животне активности са законском затезном каматом од 01.06.2012.године па до исплате. Ставом трећим изреке преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде, тако што је обавезана тужена да тужиоцима солидарно исплати износ од 336.350,00 динара.

Благовременом и дозвољеном ревизијом у смислу члана 403. став 2. тачка 2. ЗПП („Службени гласник РС“ 72/11 ... 55/14) који се у конкретном случају примењује на основу члана 506. став 2. ЗПП („Службени гласник РС“ 72/11) и члана 23. Закона о изменама и допунама ЗПП („Службени гласник РС“ 55/14) тужена побија другостепену пресуду у делу којим је преиначена првостепена пресуда, делимично усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцима накнади трошкове поступка, а због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужиоци су поднели одговор на ревизију и предложили одбијање исте као неосноване. Трошкове ревизијског поступка нису тражили ни определили.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. ЗПП и одлучио да је ревизија тужене основана.

Побијана пресуда није захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју се у ревизијском поступку пази по службеној дужности. Неосновано ревидент указује да заступнику тужене није достављен налаз и мишљење вештака и позив за главну расправу за 13.06.2014.године, јер из доставнице у списима произилази уредна достава налаза вештака и позива који су пуномоћнику тужене уручени уредно 19.05.2014.године. Међутим, основан је ревизијски навод да је другостепена пресуда у побијаном делу захваћена релативно битном повредом из члана 374. став 1. у вези са чланом 8. ЗПП, те да се примена материјалног права не може испитати јер нису утврђене све релевантне чињенице за одлучивање о тужбеном захтеву.

У току првостепеног поступка утврђено је да су тужиоци са групом других лица крајем јула и у августу 1995.године након пада Жепе и Сребренице, прешли преко Дрине у Србију, те да их је војска тадашње СРЈ сместила у прихватни центар о чему су биле обавештене све релевантне међународне организације. Центар се састојао од раније изграђених радничких барака ГП „Планум“, а трошкове боравка првобитно су сносили органи СРЈ, а касније међународни комитет Црвеног крста и Високи комесеријат за избеглице. Тужиоци су боравили у центру од 02.08.1995.године до 06.12.1995.године односно 29.01.1996.године. Како су сва избегла лица стигла у физички лошем стању били су ангажовани здравствени радници ДЗ Ужице на пружању медицинске помоћи и бриге, који на телима избеглих лица нису виђали модрице ни друге повреде. Тужиоци су као и сва друга избегла лица спавали у заједничким собама, добијали су три obroка, а у оквиру центра постојале су мењачнице и продавница у којој се могла купити храна. Центар је обезбеђивао одређени број припадника полиције, који су поседовали уобичајено наоружање. Био је обезбеђен и несметан приступ представницима Међународног комитета Црвеног крста и Високог комесеријата

за избеглице и представника Влада Европских држава. У овом прихватилишту боравило је 533 избеглих лица који су предати Високом комесеријату за избеглице ради пресељења у треће земље или повратка у БиХ, тако да је првотужилац 29.01.1996.године био пресељен у Француску, а друготужилац 06.12.1995.године у Ирску.

Код овако утврђених чињеница, првостепени суд је закључио да тужиоци нису били изложени физичкој и психичкој тортури, изгладњивани и изложени крајње нехуманим условима за живот, нарочито имајући у виду стотине хиљада избеглица и цео народ у Србији који је у то време јако тешко живео. Првостепени суд није прихватио као истините наводе тужиоца да су били изложени вређању и понижавању на националној основи од припадника полиције и војске, због чега је одбио захтев за накнаду нематеријалне штете због повреде права личности. Одбио је захтеве тужилаца и за остале видове штете (бол, страх и умањење ОЖА), јер није поклатио веру њиховим тврдњама да су због физичке тортуре трпели велике болове и страх, као ни тврдњу да здравствени проблеми који су код тужилаца током година наступили јесу последица њиховог боравка у прихватном центру у Србији током 1995.године.

По жалби тужилаца другостепени суд је отворио расправу, прочитао доказе приложене у првостепеном поступку, исказе парничних странака и сведока и као нов доказ налаз и мишљење судског вештака неуропсихијатра, обзиром да првостепени суд није у целини поступио у складу са претходним налогом другостепеног суда и није извео доказ вештачењем од стране вештака неуропсихијатра, те је утврдио да су тужиоци све време боравка у прихватном центру трпели страх високог интензитета и то страх за живот и страх од психофизичке тортуре свакодневно. Након изласка из центра, тужиоци су оболели од ПТСП, психофизичког поремећаја насталог као последица психофизичког злостављања у прихватном центру. Хроничани ПТСП код тужиоца Енеса Богиловића, депресија и трајне промене личности утврђени су 28.11.2006.године у Клиничком центру Сарајево, а за тужиоца Џебо Мушана 28.04.2006.године у Дому здравља Кантона Сарајево, што је касније потврђено и у Клиничком центру у Сарајеву. Хронични ПТСП и трајне промене личности умањили су општуживотну активност код тужилаца за по 15%.

Код овако утврђених чињеница, нарочито ценећи исказе тужилаца, сведока Тамила Дурмишевића, који је такође био смештен у овом центру, затим извештај Делегације Владе Босне и Херцеговине, другостепени суд је закључио да су тужиоци несумљиво преживели тортуру, чија последица је хронични ПТСП депресија и трајне промене личности након катастрофичног искуства у прихватном центру. Обзиром да је хронични ПТСП утврђен 28.04.2006.године односно 28.11.2006.године, те да је тужба поднета 23.11.2007.године, другостепени суд је одбио приговор застарелости истакнут од стране тужене, преиначио првостепену пресуду и тужиоцима на име душевних болова због умањења општеживотне активности досудио износ од по 300.000,00 динара.

Међутим, основан је ревизијски навод да у конкретном случају другостепени суд није поступио по одредби члана 8. ЗПП, којом је прописано да суд одлучује по свом уверењу, али на основу савесне и брижњиве оцене сваког доказа засебно и свих доказа као целине и на основу резултата целокупног

поступка. Ово са разлога што је другостепени суд своје одлучивање засновао на исказима тужилаца, сведока Ђамила Дурмишевића и извештаја Делегације Владе Босне и Херцеговине, док искази других саслушаних сведока нису цењени, као ни потврде Међународног комитета Црвеног крста да су тужиоци редовно посећивани од делегата Међународног Црвеног крста у прихватном центру у Шљивовици почев од 18.08.1995.године па до пресељења у трећу земљу, те да у тим извештајима нема констатација о спровођењу тортуре. Извештај Делегације Владе Босне и Херцеговине на коме другостепени суд заснива своје утврђење о постојању тортуре, а који је оспорен од стране тужене и током првостепеног поступка сачињен је 09.04.1996.године, односно преко два односно преко четири месеца по одласку тужилаца из прихватног центра.

Другостепени суд у образложењу своје одлуке као чињенично стање утврђује хронологију кретања и смештаја тужилаца, затим наводи тврдње тужилаца и садржај извештаја Делегације Владе БиХ, те садржај налаза и мишљења вештака неуропсихијатра и закључује да су тужиоци претрпели тежак облик злостављања и нечовечног поступања приликом боравка у центру у Браниском пољу, при чему у својој одлуци не наводи којим су то облицима мучења били изложени тужиоци и које су то радње које се могу оквалификовати као нечовечно поступање, односно злостављање будући да су тужиоци навели многе радње физичког и психичког малтретирања, као и лоше смештајне услове, па је и даље остало неразјашњено да ли су или не тужиоци били изложени злостављању и нечовечном поступању, те да ли је такво понашање на њих оставило штетне последице.

Тужиоци захтев за накнаду штете заснивају на узрочно посредичној вези између преживљене тортуре током боравка у прихватном центру и насталих последица које се манифестују као пострауматски стресни поремећај. Правни основ потраживања заснивају на члану 25. и 35. Устава Републике Србије и члановима 172. и 200. ЗОО, као и Међународних уговора, Кодекса, конвенција и декларација које регулишу забране мучења, тортуре, нехуманог или понижавајућег поступања. Другостепени суд ту узрочно последичну везу и стање психичког здравља тужилаца утврђује путем налаза и мишљења вештака неуропсихијатра који је свој налаз дао увидом у судске списе и медицинску документацију тужилаца, без извршеног прегледа тужилаца. Из изјава тужилаца произилази да су одласком посредством УНХЦРА у Француску, односно Ирску, исти прегледани у тим земљама, при чему те документације о прегледима нема у списима, нити има документације да су се тужиоци пре 2006.године обраћали надлежним медицинским установама са симптомима који би указивали на ПТСП синдром, који се симптоми по правилу јављају у року од неколико месеци након трауматичног догађаја, а само у ретким случајевима испољавају се тек после неколико година, при чему је у конкретном случају прошло више од 10 година, од када су тужиоци напустили прихватни центар, до констатације хроничног пострауматског стресног поремећаја. Стога се примена материјалног права у конкретном случају са сигурношћу не може испитати.

У поновном поступку Апелациони суд у Београду, ће поступајући по примедбама из овог решења, ценити све изведене доказе, а по потреби извести нове доказе, те утврдити да ли су и којим облицима тортуре, мучења или нечовечног поступања тужиоци били изложени, те да ли је и у ком облику то

оставило штетне последице које оправдавају досуђивање накнаде за душевне болове због умањење животне активности од 15% због последица изазваних посттрауматским стресним поремећајем. Да би се утврдила узрочна веза између трауматског догађаја и посттрауматског стресног поремећаја треба утврдити када је тај поремећај настао, да ли је лечен, те да ли је и поред тога изазвао умањену животну активност, у чему се иста састоји и које ће то активности тужиоци убудуће тегобно обављати. Поводом свих ових чињеница, суд ће применом члана 228. ЗПП, захтевати од парничних странака да изнесу доказне предлоге или ће у недостатку истих одлуку донети применом правила о терету доказивања из члана 231. ЗПП.

На основу изложеног и члана 415. и 416. став 2. и 3. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа-судија,
Бранислава Апостоловић, с.р.**

**За тачност отправака
Управитељ писарнице
Марина Антонић**

ВЖ

